

ΠΡΩΤΟ ΜΕΣΟΓΕΙΑΚΟ FORUM
ΓΙΑ ΤΗΝ ΗΜΕΡΑ ΤΗΣ ΒΙΑΣ ΚΑΤΑ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ
23-25 ΝΟΕΜΒΡΙΟΥ 2005
ΡΑΜΠΑΤ - ΜΑΡΟΚΟ

της Έλλιας Κολλοκυθά

Η 25η Νοεμβρίου ορίστηκε από τα Ηνωμένα Έθνη, ημέρα μνήμης και περισυλλογής. Ημέρα εξάλειψης της βίας κατά των Γυναίκων.

Στις 25 Νοεμβρίου του 1960 οι τρεις αδελφές Mirabal δολοφονήθηκαν με διαταγή του Ραφαήλ Τρουχίλο, δικτάτορα του Αγίου Δομίνικου, για την πολιτική τους δράση.

Οι τρεις αδελφές οι «αξέχαστες πεταλούδες» γίνανε σύμβολα της βίας για τις γυναίκες της Λατινικής Αμερικής. Από το 1980 η 25η Νοεμβρίου καθιερώθηκε σαν ημερομηνία μνήμης των τριών αδελφών. Το 1999, τα Ηνωμένα Έθνη όρισαν την 25η Νοεμβρίου Διεθνή Ημέρα για την εξάλειψη της βίας κατά των γυναικών, καλώντας τις κυβερνήσεις και τις μη Κυβερνητικές Οργανώσεις να συμμετάσχουν σε εκδηλώσεις συνειδητοποίησης του μεγάλου παγκόσμιου αυτού προβλήματος.

Στον πόλεμο και στην ειρήνη τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών καταπατούνται. Στο Forum του Μαρόκου οι αριθμοί που αναφέρθηκαν από τους εκπροσώπους των χωρών ήταν όπως πάντα συγκλονιστικοί. Γυναίκες και άνδρες του Forum αναφέρθηκαν στη βία των πολέμων, της ειρήνης, της τρομοκρατίας, των ΜΜΕ, στη βία των οικογενειών, βία που δέχονται τα πιο αδύνατα μέλη τους, στη βία της οικονομικής εκμετάλλευσης. Δεν περιχαράκωνεται η βία, δεν ταξινομείται, έχει άπειρες μορφές και εντάσεις και οι γυναίκες δεν έχουν τους ίδιους δρόμους φυγής παντού.

Ήταν εκεί γυναίκες και άνδρες από την Τυνησία, την Αλγερία, την Συρία, την Παλαιστίνη, την Ισπανία, την Αίγυπτο και από την Ελλάδα, ο Σύνδεσμος (Έλια Κολλοκυθά), το Ελληνικό Κοινοβούλιο (Χριστιάνα Καλογήρου, βουλευτής Ν.Δ.), η Γενική Γραμματεία Ισότητας (Αμαλία Σαρρή). Πολύ συζητήθηκε η εμπειρία του Συμβουλευτικού του Συνδέσμου ως νομική και κοινωνική αντιμετώπιση της βίας που δέχονται οι γυναίκες λόγω του φύλου τους.

Στο Μαρόκο, χώρα που οργανώθηκε το Forum, άλλαξε πριν ένα χρόνο το οικογενειακό δίκαιο. Γυναίκες και άνδρες νομικοί και κοινωνιολόγοι, μαζί με αρμόδιους κυβερνητικούς φορείς προσπαθούν να περάσουν στην καθημερινή ζωή των γυναικών και των οικογενειών, το νέο δίκαιο. Δύσκολο έργο για τις εκεί συνθήκες, οικονομικές και θρησκευτικές.

Η χώρα τους απασχολεί ιδιαίτερα τον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών που δουλεύει σκληρά, όπως είτε ο Alal Eddine Moursi, διευθυντής του Ταμείου των Ηνωμένων Εθνών για τους πληθυσμούς των χωρών της Αραβικής Ευρώπης και της Κεντρικής Ασίας. Προσπάθεια γίνεται να αντιμετωπισθεί η βία λόγω φύλου σε σχέση με τις διεθνείς αρχές της ισότητας και των ανθρωπίνων δικαιωμάτων χωρίς να αγνοηθούν οι τοπικές πολιτισμικές αξίες.

Για την βία εναντίον των γυναικών μίλησε και η Carmen Sylva, πρέσβυς του Καναδά στο Μαρόκο. Οι δύο χώρες συνδιοργάνωσαν το Forum. Ο Καναδάς είναι μια χώρα προχωρημένη στις πολιτικές αντιμετώπισης της βίας εναντίον των γυναικών. Διαθέτει σοβαρά ερευνητικά κέντρα, καταφύγια και πολύ

πλούσια βιβλιογραφία για το θέμα. Η συζήτηση και η ανταλλαγή απόψεων με τις Καναδές του Forum ήταν πολύτιμη, ιδιαίτερα σε εποχή συζήτησης νομοσχεδίου για την αντιμετώπιση της ενδοοικογενειακής βίας στην Ελλάδα. Το ίδιο και οι απόψεις άλλων νομικών που έλαβαν μέρος στη συζήτηση για την αντιμετώπιση της βίας, ιδιαίτερα στις μεσογειακές χώρες.

Πολλές από τις γυναίκες που συμμετείχαν στο Forum φορούσαν μαντήλα. Όλοι μιλούν γι' αυτές και κανείς δεν τις ρώτησε. Όλοι συζητούν μήνες πολλούς, πώς θα τις σώσουν, και κανείς δεν ζήτησε την άποψή τους, ενώ κλήθηκαν τα πιο άσχετα πρόσωπα να μιλήσουν για κείνες (Christine Delphy. Διάλεξη στο Πάντειο στις 10.5.2004. Για το ρατσισμό στη Γαλλία εναντίον των νεαρών γυναικών της χώρας τους. *La manipulation du genre par le racisme anti-maghrebin*). Η άποψη ότι είναι καταπιεσμένες από εξτρεμιστικές μουσουλμανικές ομάδες είναι η περισσότερο αποδεκτή. Όμως, σύμφωνα με την Christine Delphy, μπορεί οι λόγοι να είναι πολλοί. Δεν είναι εύκολο για τις γυναίκες του Ισλάμ ν' απαρνηθούν την οικογένειά τους κι ακόμη μπορεί να είναι μουσουλμάνες, να φορούν μαντήλα, αλλά να είναι φεμινίστριες.

«Όλοι μας κοιτούν με καχυποψία στις χώρες σας», μου έλεγε μια από τις γυναίκες του Forum και μετά τους Δίδυμους πύργους με μίσος. Και μια άλλη από Βανερπηστήμιο του Μαρόκου «Δεν υπάρχει πιο καλή θρησκεία...».

Οι γυναίκες του Forum ήτανε ενημερωμένες για τα δικαιώματα που δεν έχουνε. Γνωρίζουνε τις τραγικές επιπτώσεις της έλλειψης και της παραβίασής τους στη ζωή τους και σε κείνη των παιδιών τους, γνωρίζουνε τους δικούς τους άνδρες και αισθάνονται παγιδευμένες σε οικογένειες που η βία θεωρείται συνήθεια της κοινωνίας που ζούνε. Οι χώρες τους έχουνε κυρώσει τις μεγάλες διεθνείς συμβάσεις που αφορούν τα ανθρώπινα δικαιώματα των γυναικών και τη βία λόγω φύλου, που δέχονται τελευταία και τη Διακήρυξη της Χιλιετίας του Σεπτεμβρίου του 2005 στη Νέα Υόρκη.

Μένουν οι επιφυλάξεις που διατυπώθηκαν για κάποιες απ' αυτές και βέβαια οι μεγάλες δυσκολίες από την παράδοση που βαρύνει τη ζωή των γυναικών αυτών των χωρών. Οι γυναίκες παλεύουν για τα δικαιώματά τους. Οι θάνατοι, οι βλάβες στην υγεία τους, ψυχική και σωματική, είναι μια καθημερινή πραγματικότητα.

Η κοινωνική βία, όπως την ονομάζουν οι Rita el Khayat και Isabelle Jaquet¹ είναι απέραντη και διαφορετική ανάλογα με το περιβάλλον και την κουλτούρα, έχει σκοπό τον εξευτελισμό και την απομόνωση των γυναικών.

Οι γυναίκες δεν αποφασίζουν για το σώμα τους, η εγκυμοσύνη μπορεί να μην είναι απόφασή τους, μπορεί όμως και να είναι. Μια γυναίκα πεθαίνει κάθε τρεις ώρες στο Μαρόκο ενώ δίνει τη ζωή σε ένα παιδί.

Η συμμετοχή των γυναικών στις αλλαγές απασχολεί ιδιαίτερα τις γυναίκες στο Μαρόκο, είναι ένας από τους λόγους

που οργάνωσαν το Forum. Ιδιαίτερα όσες έχουν παιδεία και δηλώνουν φεμινίστριες πιστεύουν όπως μου έλεγε μία δικηγόρος, ότι σε εκείνες που φοβούνται και έχουν λόγους να φοβούνται στη χώρα μας, έχουμε εμείς οι άλλες που δε φοβόμαστε, υποχρέωση να εξηγήσουμε, να βοηθήσουμε. Ξαφνιάζεστε που λίγο πριν μίλησε μια παιδιάτρος (φορούσε μαντίλα), με λαμπρές σπουδές στη Γαλλία, ήταν υπεύθυνη ενός Κέντρου Υγείας για παιδιά και γυναίκες στη Καζαμπλάνκα και είχε λόγο φεμινιστικό, όπως ακούσατε. Έχει τους λόγους της που δεν την βγάζει την μαντίλα, δικαίωμά της, συνήθεια, έθιμο, οικογένεια... θρησκεία, δεν ενδιαφέρει, πολλές πια όλο και περισσότερες κυκλοφορούν ξεσκεπάστες.

Τα αγόρια συνηθίζουν σιγά-σιγά, πιστέψτε με, δεν είναι η μαντίλα, μεγαλύτερη αγωνία και ανησυχία μας, είναι ότι σκεπάζει εξευτελισμό, ταπεινώσεις, βία καθημερινή, κρύβει το πρόσωπο της λύπης μας. Κάποιες στην κοινωνία μας σα κοσμοκαλόγριες... φοράνε μαντίλα όπως οι καθολικές είναι σκεπασμένες μέσα και έξω από τα μοναστήρια. Εγώ έκανα το διδακτορικό μου με μαντίλα στο Κέμπριτζ, τώρα δικηγόρω χωρίς...

Η βία έχει πολλά κοινά στις χώρες της Μεσογείου, εκεί που αρχίζει και τελειώνει η ελιά όπως έλεγε ο Braudel.

Η Germaine Tillion² έχει μελετήσει την θέση της γυναίκας στις χώρες των ακτών της Μεσογείου· η καταπίεση που δέχονται, λέει, σ' αυτές τις χώρες δεν είναι μόνο θλιβερή αποκλειστικότητα του Ισλάμ, είναι μια μακρινή κληρονομιά, φτάνει μέχρι την προϊστορία, υπάρχει μια ιδιαίτερη σχέση καταπιεστή-καταπιεζόμενου.

Ένας ιδιαίτερος τρόπος που οι μάνες της Μεσογείου μεγάλωναν τα αγόρια, λέει η Germaine Tillion, κι ακόμη τα μεγάλωνουν, αν κρίνει κανείς από όσα διηγούνται κάποιες από κείνες που κατάφεραν να αποκτήσουν μόρφωση και επάγγελμα στις χώρες των γυναικών του Forum για τὰ παιδικά και τα εφηβικά τους χρόνια. Είναι πιο δύσκολα όλα «εδώ μπορεί να κινδυνεύει η ζωή μας» λένε, όσες χειραφετημένες με επάγγελμα προσπαθούν να υπάρξουν ίσες με τους άνδρες· γράφουν, σχολιάζουν, αγανακτούν. Τώρα όλες πιστεύουν ότι αν δεν κάνουν καθημερινή τους υπόθεση τη διεκδίκηση της ισότητας, η βία εναντίον τους θα υπάρχει πάντα στην έκταση που υπάρχει, σε όλες τις συζητήσεις και στα εργαστήρια, στις ανακοινώσεις των ειδικών, πάντα οι τρόποι αντιμετώπισης της βίας, η αλλαγή στις παντού περίφημες νοοτροπίες.

Προτάσεις συνεργασίας των χωρών της Μεσογείου μεταξύ τους, ανάγκη δημιουργίας ενός Δικτύου που θα διευκολύνει την επικοινωνία. Και θα πετύχει ίσως αλλαγές σε χώρες που η κατάσταση των γυναικών είναι τραγική. Το Ισλάμ, γράφει ο Abderrahim Lamchichi πολιτειολόγος, συγγραφέας ενός βιβλίου για την Γεωπολιτική του Ισλαμισμού³ είναι θύμα ορισμένων με θρησκευτικό φανατισμό που καταπιέζουν τις γυναίκες, τους απαγορεύουν να υπάρχουν, είναι περιέργη η πραγματικότητα του δικαίου και της ζωής σε πολλές χώρες του Ισλάμ. Έτσι στο Αλγέρι, χώρα «σοσιαλιστική» (τα εισαγωγικά είναι στο κείμενο του Abderrahim Lamchichi), ψηφίστηκε ένας κώδικας της Οικογένειας που αγανάκτησε και ξεσήκωσε τις γυναίκες της χώρας.

Η Fatima Mernisi⁴, κοινωνιολόγος από το Μαρόκο, μελετά

την βία στην πολιτιστική ιστορία όλων των μεγάλων Εθνών από την Ευρώπη μέχρι την Κίνα και βρίσκει ότι ενώ υπάρχει και είναι διαδομένη παντού, καλύπτεται από σιωπή ιδιαίτερα στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι γυναίκες σε μουσουλμανικές χώρες υποφέρουν πραγματικά βασανιστήρια και μένει κανείς εκπληκτος όταν υπάρχουν ανθρωπολόγοι που συζητούν και υποστηρίζουν ότι οι σεξουαλικοί ακρωτηριασμοί βοηθούν τα μικρά κορίτσια να ενσωματωθούν στην κοινότητα που ανήκουν.

Στην ομιλία της στο Forum η Faiza Benhadid Σύμβουλος της Κυβέρνησης για Κοινωνικοπολιτιστικά θέματα και θέματα φύλου «Η βία κατά των γυναικών λόγω φύλου, εννοιολογική προσέγγιση και διεθνές πλαίσιο», τόνισε την ανάγκη υπογραφής διεθνών συμβάσεων.

Η Διακήρυξη των Ηνωμένων Εθνών για την βία δεν έχει ακόμη υπογραφεί από 17 Αραβικές χώρες. (Είναι 22 στο σύνολό τους.) Δεν υπάρχει τίποτα που να προαναγγέλει λήψη μέτρων νομοθετικών ή διοικητικών σ' αυτές τις χώρες για να προστατεύσει τις γυναίκες και τα κορίτσια από τη βία που δέχονται και η βία εξακολουθεί να υπάρχει και στις χώρες του Forum και να μην είναι ίδια με εκείνη των ευρωπαϊκών χωρών.

Με το τέλος των εργασιών του Forum μία Διακήρυξη περιέλαβε τις θέσεις των εκπροσώπων. Τονίζεται μεταξύ άλλων η ανάγκη κύρωσης των μεγάλων διεθνών συμβάσεων από όλες τις χώρες. Οι συμβάσεις για την προστασία των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι η απαραίτητη πλατφόρμα για τον αγώνα κατά της βίας εναντίον των γυναικών. Η έλλειψη αντιμετώπισης από τις εθνικές νομοθεσίες της βίας εναντίον των γυναικών αντανακλά την υποβάθμισή τους και δυσκολεύει την εξέλιξή τους, σε αντίθεση με όσα προβλέπουν οι διεθνείς συμβάσεις. Ακόμη πολλές νομοθετικές ρυθμίσεις βρίσκονται σε αδράνεια, ενώ θα δημιουργούσαν προϋποθέσεις θετικές μαζί με πολιτικές κατάλληλης αντιμετώπισης της βίας εναντίον των γυναικών για τον περιορισμό της. Ο ρόλος πάντα των ΜΜΕ, της εκπαίδευσης, της κατάρτισης στελεχών στους κρατικούς μηχανισμούς, πρέπει να αποτελεί αντικείμενο μελέτης ανταλλαγών και έρευνας μεταξύ των χωρών του Forum.

Τελειώνοντας αυτόν τον σύντομο σχολιασμό σημειώνω ότι, τις ημέρες του Forum στα προάστια του Παρισιού κυριαρχούσε η πιο άγρια βία, από νεαρούς κυρίως μετανάστες που κατάγονταν από το Μαρόκο και από γειτονικές χώρες της Βόρειας Αφρικής.

Για πολλά από όσα είπε η Christine Delphy, αναλύοντας τον ρατσισμό και την βία που δέχονται στις χώρες της Ευρώπης, μου μίλησαν οι γυναίκες του Forum, με μαντίλα ή χωρίς. Η δική τους καταπίεση, η βία που δέχονται έχει ανάγκη από την αλληλεγγύη και την συμπαράσταση όλων μας, όπου και να βρίσκονται, σε χώρες ξένες ή σε κοντινές, δικές μας. Στο Forum του Μαρόκου ο φεμινισμός είχε ένα ανθρώπινο μεσογειακό πρόσωπο που κάποτε, όσο κι αν αυτό ξαφνιάζει, ήταν εκείνο ενός μελαγχροινού άντρα. Οι γυναίκες μεταξύ τους ζήσανε ώρες φιλίας, συμπαράστασης, στοργής για τις άλλες, για όλες, όποιας χώρας, όποιας θρησκείας, όποιας φυλής.

Ένα τριήμερο αλληλεγγύης για την εξάλειψη της βίας λόγω του φύλου μας.

1. Les femmes et la violence – Etude psychologique et anthropologique – Femmes violence et université au Maroc. Ed. La Croisée des Chemins, Casablanca 2003.

2. Germaine Tillion, Le harem et les cousins. Ed. Payot Paris 1966.

3. Géopolitique de l'Islamisme – L'Harmattan, Paris.

4. Vers un féminisme islamiste? Paris 2001.

5. Femme violence et université au Maroc, ό.π., σελ. 22